

ALEXANDRA CORBEANU

LIMBA ROMÂNĂ

Clasa a IV-a

- **Noțiuni teoretice**
- **Exerciții**
- **Teste**

Argument

Această lucrare constituie un ghid pentru însușirea cunoștințelor gramaticale, pus la îndemâna elevilor, învățătorilor și părinților. Este un instrument de lucru pentru elevii din clasa a IV-a, putând fi utilizat atât ca auxiliar al manualelor de limba română cât și independent de acestea, pentru exersarea noțiunilor însușite în clasă și aprofundarea cunoștințelor din manuale.

În prezenta lucrare sunt incluse exerciții de cunoaștere, de înlocuire, de aplicare în practică a cunoștințelor însușite, de completare, corectare, argumentare, creativitate, simplificare și alegere, exerciții ce antrenează și solicită memoria, inventivitatea și imaginația elevilor.

1. Verbul

Să ne reamintim!

1. Citiți enunțurile și subliniați verbele:

Mihai a plecat la școală.

Copiii așteaptă cu nerăbdare primii fulgi de nea.

Oamenii se odihnesc în zilele de sărbătoare.

Fratele meu este acasă.

Casa noastră se află lângă un râu.

La școală învățăm lucruri folositoare.

Elevii silitori se bucură de calificativele obținute.

Rețineți!

Verbul este partea de vorbire care exprimă acțiunea, starea sau existența.

Exemple:

- verbe ce exprimă acțiuni: *a plecat, învățăm*
- verbe ce exprimă stări: *așteaptă, se odihnesc, se bucură*
- verbe ce exprimă existența: *este, se află*

2. Transcrieți următorul text. Subliniați cu roșu verbele care exprimă acțiunea, cu albastru verbele care exprimă starea și cu verde verbele care exprimă existența:

„Era odată o babă vădană care avea șapte feciori...”

Așa-și încep vrâncenii frumoasa lor legendă.

Și cum sta bătrâna pe prispă și torcea, către un amurg de seară, iată că tresare de un ropot venit de pe deal. Un călăreț se oprește în fața ei, trudit, cu calul în spume.”

(Al. Vlahuță- „Ștefan cel Mare și Vrâncioaia”)

3. Subliniați verbele din următoarea enumerare și precizați ce exprimă fiecare: *scrie, hram, trufaș, există, opt, amurg, ție, dulce, mâncare, tace, stă, se găesc, roșu, vorbește*.

4. Grupați verbele cu sens asemănător: *apreciezi, păcălesc, se ivește, murdăriți, se arată, născocesc, înșel, prețuiești, pătați, inventează*.

5. Găsiți substantive sau pronume potrivite pentru următoarele verbe:

- a) completează. roiesc.
 Tăgăduim Păstrează
- călătorește. a exemplificat.
- b) Dezvoltați comunicările obținute.

6. Alcătuiți un scurt text în care să folosiți următoarele verbe: *a studia, a merita, a desemna, a convinge, a felicita*.

7. Scrieți verbele care exprimă acțiuni generate de următoarele sentimente: *respect, mândrie, frică, admirație, dragoste, mâhnire, ură*.

Numărul și persoana verbului

Să ne reamintim!

1. Citiți propozițiile, subliniați verbele și precizați câte persoane fac acțiunea verbului și de cine este îndeplinită acțiunea acestuia:

Eu povestesc.	Eu citesc.
Tu povestești.	Tu citești.
El povestește.	El citește.
Ea povestește.	Ea citește.
Noi povestim.	Noi citim.
Voi povestiți.	Voi citiți.
Ei povestesc.	Ei citesc.
Ele povestesc.	Ele citesc.

Rețineți!

Verbul are **două numere**:

- **numărul singular**: acțiunea este făcută de o singură persoană

Exemple: *merg (eu), mergi (tu), merge (el/ea)*

- **numărul plural**: acțiunea este făcută de două sau mai multe persoane

Exemple: *mergem (noi), mergeți (voi), merg (ei/ele)*

Verbul are **trei persoane**:

- **persoana I** – acțiunea este făcută de persoana/ persoanele care vorbesc

Exemple: Eu *scriu* temele.

Noi *privim* la televizor.

- **persoana a II-a** – acțiunea este făcută de persoana/ persoanele cu care se vorbește

Exemple: Tu *citești* o carte.

Voi *mergeți* la teatru.

- **persoana a III-a** – acțiunea este făcută de persoana/ persoanele despre care se vorbește

Exemple: El *învață* temeinic lecțiile.

Ele *merg* în excursie.

Atenție!

Există verbe care au forme numai pentru persoana a III-a, numărul singular: *a ploua, a ninge, a fulgera, a se înnora, a se însera (plouă, ninge, fulgeră, se înnorează, se înserează)*.

2. Subliniați verbele din textul următor și precizați persoana și numărul fiecăruia:

Eu și colegul meu *mergem* la bibliotecă.

Eu cer cartea „Amintiri din copilărie”. El dorește „Fram, ursul polar”.

Biblioteca spune:

- Citiți și alte cărți de aceiași autori!

3. Alcătuiți propoziții în care verbele de mai jos să fie folosite la toate persoanele, la numerele singular și plural: *scriu, citesc, lucrez*.

4. Scrieți verbele conform cerințelor formulate între paranteze. Alcătuiți propoziții cu ele:

a lua (persoana I, numărul singular)

a scrie (persoana a III- a, numărul plural)

a înota (persoana a II-a, numărul plural)

a umbla (persoana a III-a, numărul singular)

a lăuda (persoana I, numărul plural).

5. Alcătuiți cinci propoziții. Precizați persoana și numărul fiecărui verb, apoi treceți verbele la celălalt număr, aceeași persoană.

6. Dați exemple de verbe care au formă numai pentru persoana a III-a, numărul singular. Alcătuiți comunicări cu ele.

Timpurile verbului

1. Citiți comunicările. Subliniați verbele și precizați în ce moment al vorbirii se desfășoară acțiunea (în momentul vorbirii, înainte de momentul vorbirii, după momentul vorbirii).

Eu povestesc.

Eu am povestit.

Eu voi povesti.

Tu povestești.

Tu ai povestit.

Tu vei povesti.

El povestește.

El a povestit.

El va povesti.

Ea povestește.

Ea a povestit.

Ea va povesti.

Noi povestim.

Noi am povestit.

Noi vom povesti.

Voi povestiți.

Voi ați povestit.

Voi veți povesti.

Ei povestesc.

Ei au povestit.

Ei vor povesti.

Ele povestesc.

Ele au povestit.

Ele vor povesti.

Rețineți!

Verbul are **trei timpuri**:

- **prezent** – arată că acțiunea verbului se petrece în momentul vorbirii.

Exemplu: Maria *învăță*.

- **trecut** – arată că acțiunea verbului s-a petrecut înainte de momentul vorbirii

Exemplu: Maria *a învățat*.

Maria *învăța*.

Maria *învățase*.

Maria *învăță*.

- **viitor** – arată că acțiunea verbului se va petrece după momentul vorbirii

Exemplu: Maria *va învăța*.

La timpul trecut verbul are mai multe forme (*a învățat, învăța, învăță, învățase*).

2. Subliniați verbele și analizați-le precizând timpul, persoana și numărul:

a),, Nicoară a pășit până la el și i-a ridicat smucit fruntea privindu-i ochii plânși:

- Spune-mi acuma tu mie, dacă ai uitat datoria ta...

- Bădiță Nicoară, iartă-mă! Fac cum poruncești...

Hatmanul s-a oprit lângă mezin, privindu-l cum stă umilit la picioarele sale.

- Alexandre, a zis el, cumpănește-ți bine vorbele.”

(Mihail Sadoveanu – „ Nicoară Potcoavă”)

b) „, Voi începe cu elevul Caragiale Luca Ion. A scris într-o pagină și jumătate mai mult decât au scris alții în șase. Acum nu mă mai mir cum de a izbutit (...)

Și învățătorul Basil Drăgoșescu îi întinse elevului Caragiale Luca Ion caietul, pe pagina căruia scrisese cu creionul roșu un zece cât roata carului de mare.”

(după Virgil Stoenescu – „ Sânguința lui Iancu”)

3. Grupați verbele din următoarea enumerare pe trei coloane, în funcție de timp: *hotărâsem, am descoperit, voi cerceta, admir, auzeți, vom încerca, discută, lucraserăm, vei regreta, vizitează.*

4. Treceți verbele următoare la timpul trecut (toate formele), păstrând persoana și numărul: *adormim, zic, ajuți.*

5. Puneți verbele date la timpurile, persoanele și numerele indicate între paranteze:

a asculta (timpul trecut, persoana I, numărul plural)

a zice (timpul prezent, persoana a II-a, numărul singular)

a lucra (timpul viitor, persoana a III-a, numărul singular)

a învăța (timpul trecut, persoana a II-a, numărul plural)

a înțelege (timpul prezent, persoana I, numărul singular).

6. Treceți verbele din textul următor la timpul viitor:

„ Ele se lasă deasupra iazului ca o perdea, apoi se răzlețesc în cîripiri ascuțite, se avîntă cu toatele înspre pădurea de sălcii, se ascund, rătăcesc, prin frunzișul răcoros, apoi zboară de-a lungul miriștilor și iar se întorc în bătaia lină a aripilor.”

(Emil Gârleanu – „ Puișorii”)

7. Puneți verbele din textul următor la timpul trecut:

„ Cum a sfârșit de zis aceste, deodată s-a stîrnit un vînt năpraznic, și venind un vârtej înfricoșat, a ridicat pe ginerele împăratului în sus și s-a făcut nevăzut . (...) Iară palatul în care ședeau moșnegii și cu nora, cu toate bogățiile și podoabele din el, s-a schimbat iarăși în sărăcăciosul bordei al moșneagului, de mai înainte.”

(Ion Creangă – „ Povestea porcului”)

8. Alcătuiți propoziții cu verbul „ a spune” la toate persoanele, timpurile prezent și viitor, numerele singular și plural.

9. Alcătuiți un text în care să se găsească verbe la timpul viitor, numerele singular și plural, exprimând acțiuni pe care le veți face în vacanța de iarnă.

Funcția verbului în propoziție

1. Citiți propozițiile. Subliniați verbele și precizați ce funcție au în propoziție.
Elevii au plecat în tabără.
Școlarii deschid caietele.
A fost odată un împărat mare și puternic.

Rețineți!

Verbul care poate forma singur predicatul îndeplinește funcția de **predicat verbal**.

Atenție!

Există forme verbale care nu sunt predicate, dar pot fi alte părți de propoziție.

Exemplu: ascultând, de citit, a cânta, alintat.

Aceste forme verbale nu au persoană, nu au număr.

2. Transcrieți textul următor, subliniați verbele și precizați funcția lor în propoziție:

„ Băiatul încalecă pe un genunchi. Fata râde. Bunicul îi joacă. Copiii bat din palme. O femeie uscățivă intră pe poartă. Ea poartă două donițe de apă. Copiii tăcură din răs. E mama lor.”

(după Barbu Ștefănescu Delavrancea – „, Bunicul”)

3. Din următoarea enumerare, subliniați verbele care îndeplinesc funcția de predikat verbal: *așteaptă, auzit, a povestit, mâncând, scriind, văzuși, vei câștiga, a număra, de recitat, leagă, am pierdut.*

Alcătuieți propoziții cu acestea.

4. Alcătuiți propoziții în care să arătați ce fac: *copiii, manualele, părinții*.

5. Subliniați verbele din textul următor și analizați-le:

„ El fâgădui tovarășului de drum al lui Johannes să-i dea banii pe care-i va câștiga a doua zi cu piesa, dacă va vrea să ungă patru sau cinci păpuși dintre cele mai frumoase.”

(după H. Ch. Andersen – „ Tovarășul de drum”)

Verbul „ a fi” cu funcția de predicat verbal

1. Citiți propozițiile. Observați predicatul îngroșat:

Lângă casă **este** o grădină mirifică.

Cărțile și caietele **sunt** în ghiozdan.

Elevii **erau** în excursie.

Rețineți!

Când verbul „ a fi” (*este, sunt, erau*) poate fi înlocuit cu „ a exista”, „ a se găsi”, „a se afla”, formează singur predicatul. În acest caz, verbul „a fi ” îndeplinește funcția de predicat verbal.

Atenție!

Chiar dacă verbul „a fi ” nu poate fi înlocuit cu „a exista”, „a se afla”, „a se găsi”, el îndeplinește funcția de predicat verbal și în următoarele situații:

- când arată existența fenomenelor naturii

Exemple: **E** polei.

A fost mare viscol.

Era o furtună.

- când arată existența anotimpurilor, lunilor anului, zilelor săptămânii, părților zilei

Exemple: **E** primăvară.

Era o dimineață cețoasă.

- când arată existența sărbătorilor

Exemple: **E** sărbătoare.

A fost Sfânta Maria.

2. Transcrieți propozițiile. Subliniați predicatul și scrieți în paranteză cu care dintre verbe pot fi înlocuite:

În pădure este o vegetație bogată. Multe dintre plante sunt pe cale de dispariție.

Cu secole în urmă, acestea erau în număr mult mai mare. Unele au fost pe suprafețe întinse de teren, cândva. De acum înainte ele vor fi sub protecția statului.

Model: În pădure este (există) o vegetație bogată.

3. Transcrieți textele, subliniați verbele și analizați-le precizând timpul, numărul, persoana și funcția:

a) „ A fost odată un împărat. Împăratul acesta stăpânea o lume întregă, și în lumea asta era un păcurar și o păcurăriță, care aveau trei fete: Ana, Stana și Lăptița.”

(Ioan Slavici – „ Doi feți cu stea în frunte”)

b) „ Departe de-aici, acolo unde se duc rândunelele când la noi e iarnă, era odată un crai care avea unsprezece băieți și o fată pe care o chema Eliza.”

(H. Ch. Andersen – „ Lebedele”)

4. Completați spațiile punctate cu verbul „ a fi” la timpul, persoana și numărul cerute între paranteze:

În 1944 (persoana a III-a, numărul singular, timpul trecut) un viscol năprasnic.

Tu (persoana a II-a , numărul singular, timpul prezent) în clasă când se sună de intrare.

Luna viitoare, noi (persoana I, numărul plural timpul viitor) în excursia organizată de doamna învățătoare.

5. a) Scrieți două propoziții cu verbul „ a fi” la persoana a III-a, numărul singular, timpul prezent, în care acesta să îndeplinească funcția de predicat verbal.

b) Scrieți două propoziții cu verbul „ a fi” la persoana a III-a, numărul plural, timpul trecut, în care acesta să îndeplinească funcția de predicat verbal.

6. Alcătuiți un scurt text cu titlul „În excursie”, în care să folosiți verbul „ a fi” cu sensul de „ a exista”, „ a se afla”, „ a se găsi”.

Funcția în propoziție a verbului „ a fi” când nu exprimă existența

1. Citiți propozițiile următoare. Ce observați dacă înlocuiți verbul „ a fi” cu unul din verbele „ a exista”, „ a se afla”, „ a se găsi” ?

Tata este profesor.

Dana este harnică.

Bunicul a fost medic.

Cerul este senin.

Noi suntem cuminți și silitori.

Rețineți!

Când verbul „ a fi” nu se poate înlocui cu „ a exista”, „ a se afla”, „ a se găsi”, intră în alcătuirea **predicativului nominal**. Predicativul nominal este format din verbul „ a fi” și un nume predicativ și răspunde la întrebările „ ce este?”, „ cum este?”, „cine este?” subiectul.

Numele predicativ poate fi exprimat prin substantiv (*profesor, medic*) sau adjectiv (*harnică, senin*).

Dacă verbul „ a fi” este însoțit de mai multe nume predicative (*cuminți și silitori*), ele formează un nume predicativ multiplu.

2. Precizați funcția în propoziție a verbului „ a fi”:

Sora mea este la bunici.

Strămoșii noștri erau viteji.

România este o țară frumoasă.

Iepurele era într-un tufiș.
Aerul de munte este curat.

3. Analizați verbele din textul următor. Precizați funcția acestora în propoziție:

„A fost odată un rege și o regină și aveau trei fete. Ei le iubeau foarte mult pe primele două, care erau gemene. Erau frumoase și deștepte fetele, dar rele ca și părinții lor. Cea mai mică era frumoasă și bună.”

(Contesa de Segur – „Prințesa Rozeta”)

4. Alcătuiți propoziții astfel încât cuvintele: *rotund, om, roșu, vânător*, împreună cu verbul „a fi” să formeze predicatul nominal.

5. Scrieți un scurt text în care să folosiți predicte verbale și predicte nominale.

Pronunțarea și scrierea verbului

1. Pronunțați și scrieți corect verbele:

creez	așez	vii (tu)
creezi	așezi	știi (tu)
creează	așază	scrii (tu)
creăm	așezăm	ții (tu)
creați	așezați	devii (tu)
creează	așază	

accelerez	cobori
cooperez	înota
înnegurează	împerechez
va plăcea	îmbrâncesc
va cădea	va vedea

2. Alcătuiți propoziții în care să folosiți verbele de la exercițiul 1.

3. Formulați enunțuri cu ajutorul următoarelor verbe: *să fii, să nu fii, nu fi, (eu) sfârșii, (el) sfârși, (eu) venii, (el) veni, să aibă, va vedea, va apărea, va face, va privi.*

4. Barați forma scrisă greșit:

El { așează
cărțile în bibliotecă.
așază

Elevii { audiază
o casetă.
audiează

L-am văzut { scrind.
scriind.

Tu { scrii
la matematică.
scri

5. Explicați folosirea cratimei:

a) „ - Îl întreb, învoitu-ne-am să-ți dau cât mă va lăsa inima?”
(Victor Eftimiu – „ Ionică Prostul”)

b) „ Scoateti-i afară, strigă el, înhățați-i cu câinii!”
(Ioan Slavici – „ Doi feți cu stea în frunte”)

c) „ Dacă n-aș fi atât de bătrân și bolnav, m-aș oferi eu să-l duc.”

(Cezar Petrescu – „ Fram, ursul polar”)

- d) „ Ușă nu-i, fereastră, nu e,
N-are cine să-i descuie (...)
L-a-ncuiat plecând la piață,
Mama lui, mămica rață.”

(Paul Anghel – „ Bobocul”)

Rețineți!

Când verbul se rostește într-o silabă cu un cuvânt sau cu o parte dintr-un cuvânt, în scris, se folosește cratima.

6. Observați modelul și continuați:

Model: **văzând**
văzându-mi
văzându-mi-l
văzându-mi-le

reparând

.....
.....
.....
.....

povestind

.....
.....
.....
.....

7. Continuați după model:

a) *Model:*

urmărește	{	urmărește-mă!	urmărește-ne!
		urmărește-o!	urmărește-le!
		urmărește-l!	urmărește-i!

ascultă	{
	
	

b) *Model:*

a rezolva	{	eu n-am rezolvat	noi n-am rezolvat
		tu n-ai rezolvat	voi n-ați rezolvat
		el/ ea n-a rezolvat	ei/ele n-au rezolvat

a învăța	{
	
	

a înțelege	{
	
	

8. Tăiați forma incorectă:

Când m-ai/mai văzut, te-ai îngălbenit.

Neam/Ne-am dus la film.

Noi/N-oi mergem mâine la teatru?

N-aș/Naș avea încredere în persoane străine.

Test – Verbul

1. Scrieți după dictare:

„ În ziua în care vorbesc, am găsit soare în poienele de la Repedeș și-o căldură lină, cea dintâi zi în adevăr blândă în această târzie și schimbătoare primăvară. Din când în când, sună vântul în crengi pe deasupra pădurii.”

(M. Sadoveanu – „ Veverița”)

3. Găsiți verbe:

- a) cu sens contrar următoarelor: *plânge, merge, vorbește, se bucură, se încălzește.*
- b) cu sens asemănător următoarelor: *anină, zice, respectă, înjosește, ajunge.*

4. Alcătuiți două propoziții în care verbul „ a fi” (persoana a III-a, numărul singular, timpul prezent) să îndeplinească, pe rând, funcția de predicat verbal și funcția de predicat nominal.

5. Scrieți propoziții folosind următoarele forme date:

că-i / căi; ceai/ ce-ai; v-or/ vor; l-aș/ laș.

2. Substantivul

Să ne reamintim!

1. Citiți exemplele următoare. Subliniați substantivele:

Maria este silitoare.

Pantofii lui sunt noi.

Zăpada a acoperit totul în jurul nostru.

Mersul pe jos este sănătos.

Frumusețea ta este fără margini.

Tristețea mea o împărtășesc cu voi.

Rețineți!

Substantivul este partea de vorbire care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii, acțiuni, însușiri, stări sufletești.

Exemple:

Substantivele denumesc:

- **ființe:** *Maria, Azor*
- **lucruri:** *pantofi, carte, stilou*
- **fenomene ale naturii:** *vânt, zăpadă, ploaie*
- **acțiuni:** *scrisul, mersul, cititul*
- **însușiri:** *frumusețe, urâțenie*
- **stări sufletești:** *veselie, tristețe*

Substantivul se recunoaște după faptul că se poate număra:

un elev – doi elevi

un avion – două avioane

o carte – două cărți

Substantivul poate primi în față unul dintre cuvintele: „ un”, „o”, „niște” sau „acest”, „aceasta”, „acești”, „aceste”.

2. Alegeți substantivele din următoarea enumerare și arătați ce denumesc:

brumă, merge, nou, frumos, ghete, ei, Ion, treizeci, bunătate, alergare, mie, învățăm, lalea, veselie, aceea.

3. Subliniați cu o linie adjectivele și cu două linii substantivele care denumesc însușirea respectivă:

a) Filmele frumoase sunt urmărite cu atenție.

Frumusețea acestor meleaguri a atras multi vizitatori.

b) Mihai este un copil harnic.

Oltenii sunt cunoscuți pentru hărnicia lor.

4. Subliniați cu o linie verbele și cu două linii substantivele care denumesc acțiunea respectivă:

a) Ei au *mers* mult în excursie.

Pe tata îl interesează *mersul* trenurilor.

b) Privea întristat cum mașina se *depărtează*.

Ionel a rămas cu *privitul*.

5. Indicați cuvintele care pot fi folosite și ca verbe și ca substantive, apoi alcătuiți propoziții cu ele:

anunț, scriu, merg, îndemn, privesc, înțeleg, ceartă, inventez, apreciez, luptă, număr, adaug, notez, sapă.

6. Găsiți substantive care să denumească fenomene ale naturii, în legătură cu anotimpul **iarna**. Alcătuiți un scurt text cu acestea.

Felul substantivelor

Să ne reamintim!

1. Subliniați substantivele din enunțurile următoare:

Copiii au urcat în autocar. Fetele și cei câțiva băieți s-au așezat la locurile lor. Autocarul a pornit. Râsul și cântecul au început.

Rețineți!

Substantivele care denumesc ființe, lucruri, fenomene ale naturii de același fel se numesc **substantive comune**. Substantivele comune se scriu cu literă inițială mică, iar în cazul în care se află la început de propoziție sau titlu, se scriu cu literă inițială mare.

2. Dați exemplu de cinci substantive comune și arătați ce denumește fiecare. Alcătuiți apoi propoziții.

3. Alcătuiți un scurt text despre toamnă. Subliniați substantivele comune.

Să ne reamintim!

4. Citiți propozițiile și subliniați substantivele:

Cele mai înalte vârfuri din țara noastră se află în Carpații Meridionali.

Oltul este frate cu Mureșul.

A apărut un număr nou din revista „Bravo”.

Țara noastră se numește România.

Liderul clasei este Daniel.

Ei pleacă cu trenul la București.

Rețineți!

Substantivele care denumesc numai anumite ființe, lucruri, spre a le deosebi de altele de același fel se numesc **substantive proprii**. Ele se scriu cu literă inițială mare, indiferent de locul pe care îl ocupă în propoziție.

Atenție!

Substantivele comune pot deveni proprii atunci când denumesc nume: Păun, Creangă, Strada Zambilelor.

5. Găsiți substantive care să denumească localități, continente, instituții, cărți, ape și alcătuiți propoziții cu ele.

6. Subliniați cu o linie substantivele comune și cu două pe cele proprii, apoi alcătuiți un scurt text cu acestea:

Transilvania, excursie, râu, Mureș, Alba-Iulia, Cluj-Napoca, autocar, muzeu, unire.

7. Grupați în două coloane substantivele comune și substantivele proprii din textele:

a) „Patria ne-a fost pământul
Unde ne-au trăit strămoșii,
Cei ce te-au bătut pe tine,
Baiazide, la Rovine,
Și la Neajlov te făcură
Fără dinți, Sinane-n gură,
Și punând dușmanii-n juguri
Ei au sfârâmat sub pluguri
Sângele Dumbrăvii-Roșii.”

(George Coșbuc – „Piatra română”)

b) „Născut la Bințiți – astăzi satul Aurel Vlaicu (județul Hunedoara) – a urmat liceul la Orăștie și Sibiu, apoi studiile superioare la Viena și München. Acolo elaborează proiectul unui avion.”

(„Aurel Vlaicu”)

8. Găsiți substantive care să aibă același înțeles cu următoarele cuvinte: *hotar, zăpadă, drapel, elev, șes*.

Numărul substantivului

1. Citiți propozițiile următoare, subliniați substantivele și stabiliți numărul lor:

Cartea este deschisă.

Cărțile sunt îmbrăcate?

Rețineți!

Substantivul are două numere:

- **numărul singular** – când denumește un singur obiect
(*cartea*)
- **numărul plural** – când denumește mai multe obiecte
(*cărțile*)

Atenție!

Unele substantive au forme numai pentru numărul singular, iar altele numai pentru numărul plural:

- a) au numai singular: aur, miere, sânge, mazăre, fotbal, foame, Olt ș.a;
- b) au numai plural: aplauze, zori, bale, moaște, Bucegi, Carpați, Vâlcele ș. a.

2. Scrieți pe două coloane, în funcție de număr, substantivele următoare:

podişuri, fabrică, caiete, miere, cântece, depresiune, trecătoare, Carpați, Olt.

3. Treceți următoarele substantive la numărul plural, după modelul:

Model: colț { colțuri (vârfuri)
 { colți (dinți ai animalelor)

cot, corn, bandă, cap, bucată, pas, timp.

Alcătuți cu fiecare câte o propoziție.

4. Schimbați forma substantivelor, după modelul următor:

Model: copil – copii, copiii, copiilor
 fiu, geamgiu, vizitiu, tinichigiu.

Atenție!

Unele substanive au aceeași formă și la numărul singular și la numărul plural: *pui, nume, ochi, unchi.*

5. Alcătuți propoziții cu substantivele de mai sus, folosindu-le

la ambele numere.

6. Completați cu substantive potrivite:

înalt cât

mai iute decât

o limbă ca

Atenție!

Substantivele proprii nu-și schimbă forma după număr, ci și-o păstrează.

Ion, Arad, Anglia etc. au formă de singular.

Carpați, Iași, București etc. au formă de plural.

Excepții: - numele de familie, când îi denumesc pe membrii acesteia

Am fost la **Ionești**. (familia Ionescu)

- numele de țări de continente

Cele două **Germanii** s-au unit.

Genul substantivului

1. Citiți propozițiile următoare și subliniați substantivele :

Fetița zâmbește.

Băiatul învață.

Stiloul s-a stricat

Rețineți!

Substantivele comune au trei genuri:

- **feminin**: primesc la singular „o” și la plural „două”

o fetiță – două fetițe

- **masculin**: primesc la singular „un” și la plural „doi”

un băiat – doi băieți

- **neutru** : primesc la singular „un” și la plural „două”

un stilou – două stilouri

Observați genul următoarelor substantive:

masculin	feminin	neutru
ianuarie, februarie, martie, mai, do, re, mi, fa, la, mușețel	luni, marți, miercuri, joi, vineri	văz, auz, pipăit, miros, aur, sânge, unt

Atenție!

Unele substantive au forme:

- a) numai pentru feminin: *veveriță, albină, balenă, potârniche*
b) numai pentru masculin: *elefant, pelican, țânțar, fluture*

2. Grupați pe trei coloane, în funcție de gen, următoarele substantive:

caiet, ascuțitoare, dulap, papuci, decembrie, aur, luni, vioară, fotbalist

3. Dați câte cinci exemple de substantive de gen feminin, masculin și neutru, argumentând prin numărare.

Exemplu: un pix – două pixuri
un iepure – doi iepuri
o carte – două cărți

4. Scrieți felul, genul și numărul pentru fiecare substantiv dat.

Ion =
pădurar =
stea =
pârâu =
cameră =
coș =
Cosmina =

cal =

5. Alcătuiți trei propoziții și subliniați substantivele de genul feminin.

6. Subliniați substantivele de gen masculin, numărul plural, din propozițiile următoare:

Marius cumpără iepuri.
În această clasă sunt băieți silitori.
Din pădure am cules fragi și flori.
În vii strugurii s-au copt.
Mieii zburdă pe câmpie.

7. Dați exemple de substantive de gen neutru care să denumească:

a) simțuri:

b) rechizite:

8. Formați substantive de gen masculin de la următoarele substantive:

vulpe =

albină =

pisică =

Cosmina =

veveriță =

gâscă =

9. Analizați substantivele din textul următor, precizând felul și genul acestora:

„Numai la o săptămână după Crăciun s-a înstăpânit iarna peste lume, până la marginile țării. S-a pus cu temei, să nu se mai clinească până nu încep să bată vânturile primăverii. Cojoc gros ca în anul acesta, spun bătrânii, n-a mai avut dumneai de ani de zile.”

Atenție!

Unele substantive au o formă pentru genul neutru, singular, dar și una pentru genul feminin, singular:

un colind - două colinde

o colindă - două colinde

un bob – două boabe

o boabă – două boabe

**Funcțiile sintactice
ale substantivului**

1. Transcrieți propozițiile următoare și precizați funcția sintactică a substantivului „copil”:

Acest copil scrie frumos.

El este un copil ascultător.

Ea îl privește pe copil cu atenție.

Am auzit un râs de copil.

Rețineți!

Substantivul poate avea funcția sintactică de:

- **subiect**

- **nume predicativ**

- **parte secundară de propoziție care determină un substantiv (atribut)**

- **parte secundară de propoziție care determină un verb (complement)**

2. Completați spațiile punctate cu substantive potrivite:

(cine?) așteaptă(ce?)(cine?)

știe (ce?) .

.....(cine?) este(ce este?)

.....(unde?) este(cine?)

3. Alcătuiți propoziții în care cuvintele „Maria” și „caiet” să fie, pe rând, subiecte, părți secundare de propoziție (care determină verbe și substantive) și nume predicative.

4. Analizați substantivele din textele următoare precizând felul, genul, numărul și funcția sintactică:

a) „Floarea lăasă să cadă deasupra copilei două petale ca niște fluturi de lumină și clătină întristată din cap.”

(M. Sadoveanu – „Dumbrava minunată”)

b) „Vizitiul se dă jos din trăsură și prinde cocoșul. Îi ia punga din clonț și o dă boierului. Boierul o ia, o pune în buzunar și pornește cu trăsura înainte.”

(Ion Creangă – „Punguța cu doi bani”)

Scrierea corectă a substantivului

1. Transcrieți propozițiile următoare, subliniați substantivele și observați scrierea lor:

Noi suntem în clasa a IV-a.

Am cules gura-leului.

Făt-Frumos este îndrăgit de toți.

Vom vizita Delta Dunării.

Rețineți!

După numărul de cuvinte folosite într-o denumire, substantivele pot fi:

- **simple:** formate dintr-un cuvânt (*clasa*)
- **compuse:** formate din două sau mai multe cuvinte

(*Făt-Frumos, Delta Dunării, gura-leului*)

Atenție!

Unele substantive compuse se scriu legat:

- untdelemn (unt + de + lemn)
- primăvară (primă + vară)
- radiojurnal (radio + jurnal)

2. Subliniați cu o linie substantivele simple și cu două linii substantivele compuse din următoarea enumerare:

școală, Harap-Alb, bunăvoință, poveste, Podișul Transilvaniei, toamnă, Ștefan cel Mare.

3. Dați câte trei exemple de substantive compuse scrise cu liniuță, fără liniuță și legat.

4. Tăiați forma greșită:

îmbrăcăminte/înbrăcăminte

împărat/împărat

neîngrijitul/neângrijitul

Test – Substantivul

1. Scrieți după dictare:

„Simțea până și gerul ghețurilor polare în nări, înțepând cu vârfuri de ac.

Și atunci, Fram gemea prin somn așa cum scâncea puiul de urs, pe blana moale, smuls de la sânul mamei ucise.”

(Cezar Petrescu – „Fram, ursul polar”)

2. Subliniați substantivele din textul de mai sus.

3. Analizați substantivele subliniate precizând felul, numărul și funcția lor în propoziție.

4. Găsiți câte un substantiv:

a) cu sens opus substantivelor: *bogăție, hărnicie, lașitate*

b) cu sens asemănător substantivelor: *steag, ceas, oștean.*

5. Alcătuiți patru propoziții în care substantivul „Oltul” să îndeplinească, pe rând, funcțiile de: subiect, nume predicativ, parte secundară de propoziție care determină un substantiv, parte secundară de propoziție care determină un verb.

3.Adjectivul

Să ne reamintim!

1.Citiți și transcrieți propozițiile. Subliniați cuvintele care arată însușirile unor ființe, lucruri, fenomene ale naturii.

Ploaia torențială s-a abătut asupra orașului nostru.Oameni grăbiți circulă pe străzi. Umbrele mari și mici se văd pretutindeni.

Rețineți!

Partea de vorbire care arată însușirile lucrurilor, ființelor, fenomenelor naturii, denumite de substantive, se numește **adjectiv**.

Adjectivul arată însușiri:

Fizice	Sufletești
- <i>culoare</i> : negru, galben - <i>mărime</i> : mare,mic, uriaș - <i>formă</i> : rotund, dreptunghiular - <i>gust</i> : acru, dulce, sărat - <i>miros</i> : plăcut, îmbietor - <i>calitate</i> : veche, nouă	- bun, harnic, vesel, blând, generos, sincer, curajos

Atenție!

Mergea **liniștit** pe alee.

(liniștit = altă parte de vorbire, pentru că determină un verb)

Îmi place acest copil **liniștit**.

(liniștit = adjectiv, pentru că determină un substantiv)

2. Citiți și transcrieți următoarele texte. Subliniați cu linie punctată substantivele și cu linie continuă adjectivele.

a) „ Iazurile s-au acoperit cu o pânză subțire de verdeață. Firele ierburilor ascunse taie oglinda domol mișcătoare și păsările cu pene galbene trec peste ele...”

(Gh. Tomozei – „S-au aurit a toamnă pădurile”)

b) „ Peste dealuri zgribulite,
Peste țarini zdrențuite
A venit așa, deodată
Toamna cea întunecată.”

(George Topârceanu – „ Balada unui greier mic”)

Atenție!

Substantive

Petrescu
Arghezi
Eminescu
Olt
Dunăre
Slatina
plictiseală
bucurie

transformări

Adjective

petrescian
arghezian
eminescian
oltean
dunărean
slătinean
plictisitor
bucuros

Alcătuieți propoziții cu aceste substantive și adjective.

3. Se dau substantivele: *elevi, școală, cărți, dimineață, lecții, flori*.
Găsiți pentru aceste substantive cât mai multe adjective.

Exemplu:

cărți curate, vechi, groase, colorate etc.

Atenție!

Adjectivul poate sta în fața substantivului sau după substantiv. Observați exemplele:

albastrul cer cerul **albastru**

frumoasa fată fata **frumoasă**

Continuați și voi cu alte exemple.

4. Scrieți adjectivele care corespund următoarelor substantive:
hărnicie, căldură, blândețe, urâțenie, tristețe, adâncime, înălțime, bunătate.

5. Se dau adjectivele: *viteaz, uriaș, hotărât, interesat, firav, zglobiu, limitat.*

Găsiți adjective cu sens asemănător acestora.

6. Se dau adjectivele: *alb, luminos, scund, slab, limpede, rău.*
Găsiți adjective cu sens opus celor enumerate.

7. Alcătuiți propoziții în care cuvintele *bătrân, leneș, tânăr* să fie pe rând substantive și adjective.

Exemplu: **Bolnavul** a fost transportat la spital.

Omul **bolnav** a fost dus cu salvarea.

8. Alcătuiți o compunere cu titlul „Anotimpul meu preferat”.
Folosiți cât mai multe adjective.

Acordul adjectivului cu substantivul

1. Citiți și transcrieți următoarele propoziții. Subliniați adjectivele .
Observați forma acestora.

Omul bun se cunoaște după fapte.

Mama a preparat o prăjitură bună.

Mă înțeleg de minune cu colegii mei silitori.

Am în bibliotecă câteva cărți bune.

Rețineți!

Adjectivele au același număr și gen ca și substantivele a
căror însușire o arată.

Adjectivul se acordă în gen și număr cu substantivul pe
care-l determină.

2.Scrieți în locul punctelor adjectivele potrivite:

Pe cerul se zăresc nori Soarele
..... a dispărut. Fulgere taie zarea. Stropi
de ploaie au început să cadă.

3. Subliniați cu linie continuă adjectivele și cu linie punctată
substantivele. Precizați numărul și genul adjectivelor subliniate.
Marcați acordul, după model:

a) „ Rămânem în tăcere pe banca de stejar

Cu palmele uscate, fierbinți, ea îmi mângâie
Obrazul ars de soare și părul plin de praf,
Plin de poemul auriu din grâie.”

(Nicolae Labiș – „ Întâlnire cu mama”)

- b) „Nici prin război și nici prin uneltiri
N-ai cucerit un tron în țara nouă,
Ci prin minunea veșnicei uniri
Ce-a întregit un neam tăiat în două.”
(Victor Eftimiu – „, Alexandru Ioan Cuza”)

Atenție!

Unele adjective au la toate cele trei genuri aceeași formă, dar și-o schimbă după număr.

Exemplu:

singular	plural
gen masculin – pantof verde	pantofi verzi
gen feminin – rochie verde	rochii verzi
gen neutru – stilou verde	stilouri verzi

Astfel de situații se întâlnesc, de obicei, la adjectivele terminate în „e”.

4. Scrieți trei substantive la toate genurile, la singular și plural, cărora să li se potrivească adjectivele: *curat, ieftin, rece*.

5. Acordați în gen și număr adjectivele dintre paranteze cu substantivele determinate.

„Și profesorul nostru a găsit (destul) cuvinte care parcă aveau o putere (magice). Când a isprăvit și-a recăpătat chipul (cunoscute) de noi: obrații (uscățiv), tâmpile (albi) și ochii (mic), (încărcate) cu multă lumină.”

(Călin Gruia – „, La despărțire”)

6. Alcătuiți o compunere cu titlul „Vacanța”. Folosiți cât mai multe adjective și fiți atenți la acord.

Funcția adjectivului în propoziție

1. Citiți și transcrieți următoarele propoziții. Subliniați cu o linie adjectivele și cu două linii părțile de vorbire pe care acestea le determină:

Românii sunt harnici.

România are un sol bogat în zăcămintele .

Pârâul limpede ca lacrima se zărea printre văi.

El era bucuros de reușita sa.

Rețineți!

În propoziție, adjectivul îndeplinește următoarele funcții:

- **parte secundară de propoziție care determină un substantiv (atribut)**

Exemplu: bogat, limpede

- **nume predicativ**

Exemplu: harnici, bucuros

2. Transcrieți textele. Subliniați cu linie continuă adjectivele și precizați funcția lor în propoziție:

a) „Luchi era mică, Luchi era proastă, Luchi era caraghioasă.Luchi era fericită ...

Lui Casian Alexandra i-e milă de Luchi. I-e milă ca de păpușa moartă căreia i-a cules ochii verzi și reci de pe covor, într-o dimineață de Crăciun, demult”

(Otilia Cazimir – „A murit Luchi”)

b) „Micul Jurjac, deși nu avea patru ani împliniți, știa să deslușească acele tainice și minunate glasuri măiestre, pitulate prin frunzele livezii părintești.

Copilul asculta vuietul molcom al vântului prin crengi și zvonul dulce și depărtat al tălăngilor, de parcă ar fi fost vrăjit.”

(„George Enescu” – după Victoria Huber)

3. Subliniați adjectivele. Analizați-le după model:

„Înfiorarea vieții mărunte se strecura prin marginea aceasta de pădure, ca-n orice dimineață de vară. Zboruri de găze cu aripi străvezii, cu aripioare albastre se încrucișau, fluturi jucau pe deasupra ierbii dese, în care începeau să se îngrămădească mirese calde. Și într-un covru scurmat în pământ, între frunze și păiuș, sta un iepure roșcat, pitit pe labe, cu urechile lăsate pe spatele gheboșat.”

(Mihail Sadoveanu – „Pădurea Petrișorului”)

Model:

mărunte = adjectiv (se acordă în gen și număr cu substantivul „vieții”), gen feminin, număr singular, îndeplinește funcția sintactică de parte secundară de propoziție care determină un substantiv

4. Dați trei exemple de adjective care în propoziție îndeplinesc funcția de parte secundară de propoziție. Apoi alcătuiți alte trei propoziții în care aceste adjective să îndeplinească funcția de nume predicativ.

5. Alcătuiți propoziții în care adjectivul „mare” să fie la numărul plural, genul masculin și să îndeplinească, pe rând, funcțiile de parte secundară de propoziție care determină un substantiv și pe cea de nume predicativ.

Rolul adjectivului în comunicare

1. Citiți textul. Subliniați adjectivele.

„ Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură
Prevestind un soare dulce cu lumină și căldură
În curând și el apare pe-orizontul aurit
Sorbind roua dimineții de pe câmpul înverzit.

El se-nalță de trei sulii pe cereasca, mândră scară

Și cu raze vii sărută june flori de primăvară,

Dediței și viorele, brebenei și toporași

Ce răzbat prin frunzi-uscate și s-arată drăgălași.”

(Vasile Alecsandri – „Dimineața”)

Rețineți!

Adjectivele înfrumusețază și îmbogățesc exprimarea. Ele arată însușiri obișnuite (câmp **înverzit**).

Uneori adjectivele arată însușiri neobișnuite (**vesela** natură, **soare dulce**).

2. Subliniați cu o linie adjectivele care arată însușiri neobișnuite (epitete):

„Peste dealuri zgribulite

Toamna cea întunecată

Peste țarini zdrențuite

Lungă, slabă și zăludă

A venit așa, deodată,

Botezând natura udă (...)”

(G. Topârceanu – „Balada unui greier mic”)

3. Alcătuiți propoziții în care următoarele adjective să arate, pe rând, însușiri neobișnuite (epitete): *veseli, trezite, înmărmurite, rătăciți*.

Pronunțarea și scrierea corectă a adjectivului

1. Observați scrierea adjectivelor terminate în „-iu”:

părintele grijuliu

părinții grijulii

grijuliii părinți

Rețineți!

Adjectivele care se termină în „-iu” se scriu la singular cu „-iu”,iar la plural cu „-ii” când stau după substantive, iar atunci când stau înaintea substantivelor se scriu cu „-iii”.

2. Alcătuiți propoziții în care să folosiți adjectivele următoare: *cenușiu*, *castaniu*, *argintiu*. Treceți-le la plural înainte și după substantive.

3. Alcătuiți propoziții cu următoarele adjective, atât la singular, cât și la plural.

fix – ficși

ortodox –ortodocși

4. Dați șase exemple de adjective care conțin consoana dublă „nn” și șase exemple de adjective care conțin grupurile de consoane „mb” și „mp”.

5. Alcătuiți propoziții cu următoarele adjective:

(fata) gingașă – (fete) gingașe

poznașă - poznașe

Test – Adjectivul

1. Subliniați adjectivele din textul următor:

„Era un copilăș galben și mărunțel și târa pe pământul ravăn niște ciubote grele ale unui frate mai mare. Ridică spre mine ochii triști, învăluți ca într-o umbră cenușie și-și scoase cu anevoie din cap pălărioara veche, pleoștită ca o ciupercă.”

(M Sadoveanu – „Un om năcăjit”)

2. Analizați următoarele adjective: *grele*, *triști*, *veche*.

3. Inversați locul părților de vorbire. Ce observați?

peștii aurii -

mielușeii fumurii -

copiii veseli -

4. Faceți acordul adjectivelor dintre paranteze cu substantivele pe care le determină:

„ Şi urnindu-se din loc, începu a-şi târâi iar ciubotele (grea), îndemnând cu băţul (albi) oile spre dumbrăvioara de la malul Siretului.

Începui a merge şi eu alătura de el, pe cărarea proaspăt (zbicit).”

5. Transformaţi în adjective următoarele substantive: *Craiova, bunătate, tristeţe, Eminescu, veselie.*

4. Pronumele personal

Să ne reamintim!

1. Citiţi şi transcrieţi textul. Subliniaţi pronumele personale:

Noi mergem în vizită la Muzeul Olteniei. Colegii mei sunt atenţi la piesele expuse. Ele sunt dovezi ale existenţei strămoşilor noştri pe aceste meleaguri. Ei pun multe întrebări ghidului. El îi ajută să înţeleagă procesele care au avut loc de-a lungul timpului.

Ghidul întreabă:

- Voi aţi mai vizitat şi alte muzee?
- Da, răspund eu.

Reţineţi!

Partea de vorbire care ţine locul unui substantiv se numeşte **pronume**. Pronumele care ţine locul unei persoane sau unui nume de persoană se numeşte **pronume personal**.

Exemplu: fata, Ioana = ea

Pronumele personal are trei persoane:

singular	plural	
eu	noi	persoana I – arată persoana/persoanele care vorbesc
tu	voi	persoana a II-a – arată persoana/persoanele cu care se vorbeşte
el/ea	ei/ele	persoana a III-a – arată persoana/persoanele despre care se vorbeşte

Dânsul, dânsa, dâșii, dânsle sunt pronume personale, la persoana a III-a, care se pot folosi în locul pronumelor personale *el, ea, ei, ele*.

Pronumele personale au și alte forme:

- persoana I:

- singular: *mie, îmi, mi, mine, mă, m-*

- plural: *nouă, ne, ni*

- persoana a II-a:

- singular: *ție îți, ți, tine, te*

- plural: *vouă, vă, vi, v-*

- persoana a III-a:

- singular: *lui, ei, îl, îi, i, i-, -l, l-, -o*

- plural: *lor, le, li, îi, i, i-*

2. Subliniați pronumele personal și precizați persoana, numărul și genul:

a) „Eu venisem fără steag de luptă. Dar tu numai gânduri bune nu aveai cu mine ...

- Ba da, ba da, numai gânduri bune aveam! Voiam să iau tributul și atât ...

- Numai că eu nu-l adusesem tot ...

- Nu-i nimic, dacă-mi dai drumul, mă mulțumesc cu atât.

Pentru început e bine.

- Aha, pentru început? Dar n-ai zis tu, mărite pașă, că nu există început, ci numai sfârșit?”

(Petru Demetru Popescu – „Steagul lui Țepeș”)

c) „– Mama Ancăi a fost și ea o cântăreață vestită.

- Cântă ea și Anca Surdului, dar s-o auziți, când va începe pe sora Dinului!

- E la fân și ea?

- Ei au isprăvit ieri, dar azi ajută mătușă-si. Poate fi a șasea delniță de la noi.”

(Ion Agârbiceanu – „File din cartea naturii”)

3. Se dau substantivele: *elevete, profesorii, bunicilor, nepotului, amicilor, băiatul, mama*. Înlocuiți aceste substantive cu pronume personale potrivite.

4. Completați spațiile punctate cu pronume personale potrivite:

..... este silitoare. nu ne spune.
..... citim. îmi displace.
..... înveți. nu-ți pasă.

5. Treceți la numărul plural următoarele pronume: pe mine, ție , mie, pe ea, lui.

6. Alcătuiți propoziții în care cuvintele „noi”, „nouă” să fie, pe rând, pronume și adjective.

7. Scrieți pronumele respectând cerințele de mai jos, apoi alcătuiți propoziții cu acestea:

- persoana a III-a, numărul singular, genul masculin
- persoana I, numărul plural
- persoana a II-a , numărul singular
- persoana a III-a, numărul plural, genul feminin.

8. Alcătuiți o compunere gramaticală în care să folosiți cât mai multe pronume personale. Dați-i un titlu!

Atenție!

Când cuvântul „lui” se află în fața unui substantiv propriu, nu este pronume.

Exemplu: Părinții **lui** sunt ingineri.

I-am dat o carte **lui** Mihai.

Pronumele personal de politețe

Să ne reamintim!

1. Citiți și transcrieți următoarele propoziții . Subliniați pronumele personale de politețe:

Dumnealui citește ziarul.

Dumneaei privește pe fereastră.

Deodată cineva bate la ușă :

-Cine sunteți dumneavoastră?

-Eu mă numesc Popescu Nicolae. Dumneata ești Ionescu Marian ,nu?

-Da.

Rețineți!

Pronumele prin care se exprimă respectul față de alte persoane se numește pronume personal de politețe .

Pronumele personal de politețe are forme numai pentru persoanele a II-a și a III-a.

Persoana :- numărul singular : *dumneata (d-ta)*

a II-a *dumitale (d-tale)*

- numărul plural : *dumneavoastră (d-voastră)*

Persoana :- nr. singular - genul feminin : *dumneaei (d-ei)*

a III- a genul masculin : *dumnealui(d-lui)*

- nr. plural (gen feminin\ masculin) : *dumnealor (d-lor)*

În vorbirea familiară și regională se folosesc și formele : *mata, matala, mătăluță, mătăliță, tălică.*

Atenție!

Când ne adresăm mai multor persoane , pronumele “dumneavoastră” are înțeles de plural , iar când ne adresăm unei singure persoane , pronumele “dumneavoastră “ are înțeles de singular.

Exemplu:

Dumneavoastră sunteți părinții acestor copii?

Dumneavoastră sunteți părintele acestui copil?

Pronumele “dânsul”, ”dânsa”, ”dânșii”, “dânsele” sunt pronume personale de persoana a III- a , nu pronume personale de politețe.

2. Subliniați cu o linie punctată pronumele personale și cu o linie continuă pronumele personale de politețe.

a) “Si zicând *dumnealui* mama mi-arătă răsând pe domnul maior .

-A! zic eu, și *dumnealui*?”

(I.L. Caragiale –“Vizită”)

b)” Mătușă răchită , șopti ea cu sfială , ne dai voie să intrăm în casă la mata ?”

(M. Sadoveanu -“Dumbrava minunată”)

3. Alcătuiți un scurt dialog în care să folosiți următoarele pronume personale de politețe:

dumneavoastră , dumnealor, dumneata, dumneaei.

4. Precizați felul următoarelor pronume :

dânsa, matale, vouă, noi, dânsele, mata, dumitale, mie, dânsul.

Rolul pronumelui în comunicare și funcția acestuia în propoziție

1. a) Citiți și transcrieți textul :

Mihai merge la un concurs sportiv. Mihai este emotionat. Colegii vin să-l susțină. La sfârșitul concursului , colegii îl felicita . Mihai le multumește pentru sprijinul acordat.

b) Rescrieți textul de mai sus. Înlocuiți substantivele care se repetă cu pronume personale.

Rețineți!

Prin folosirea pronumelor personale se evită repetarea supărătoare a unor substantive în comunicare .

2. Subliniați pronumele personale . Observați funcția acestora în propoziție :

Eu am învățat lecția.

Ionel este el.

Irina mi-a dăruit o carte.

Voi i-ați însoțit în excursie.

Darul pentru el a rămas sub brad.

Rețineți!

În propoziție, pronumele îndeplinește funcția de:

- **subiect:** *eu, voi*
- **nume predicativ:** *el*
- **parte secundară de propoziție care determină un verb (complement):** *mi, i*
- **parte secundară de propoziție care determină un substantiv (atribut):** *pentru el*

3. Precizați funcția pronumelui „ele” în fiecare dintre următoarele propoziții:

Ele ascultă sfaturile părinților.

Le-a văzut pe ele la film.

Primele din clasă sunt ele.

Discuția cu ele este interesantă.

4. Analizați pronumele din textele următoare, precizând felul, persoana, numărul, genul și funcția lor în propoziție:

a) „Mițu a prins veste că fratele ei a căpătat un plic.

- I-ai dat lui Baruțu un plic, zice Mițu.

- De unde știi?

- L-am văzut.

- Și dumneata ce vrei acum?

- Să-mi dai și mie ceva ...”

(Tudor Arghezi – „Cartea cu jucării”)

b) „Niciodată n-am să uit, tată... a răspuns Ștefăniță. Pe Mitrut am să-l răzbun eu, cu mâna mea! Dacă trăiește hanul până cresc eu mare, îl spânzur de stejarul din Borzești.

- Așa să faci! I-a răspuns tatăl.”

(Eusebiu Camilar – „Stejarul din Borzești”)

5. Găsiți pronumele corespunzătoare cerințelor de mai jos și alcătuiți propoziții cu acestea:

- pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, subiect;

- pronume personal, persoana a III-a, numărul plural, genul masculin, parte secundară de propoziție care determină un verb;

- pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul feminin, parte secundară de propoziție care determină un substantiv.

Pronunțarea și scrierea
corectă a pronumelui personal

1. Pronunțați corect următoarele pronume: *eu, el, ea, ei, ele*.

2. Barați forma scrisă greșit:

Eu/Ieu merg la film. El/Iel mă însoțește. Ar fi vrut să meargă și ea/ia, dar n-au lăsat-o părinții ei/iei. Mai târziu au venit și ei/ele.

Rețineți!

Următoarele pronume personale se pronunță cu „i”, dar se scriu cu „e” : *eu, el, ea, ei, ele*.

3. Scrieți corect enunțurile:

Cred că mai văzut la teatru.

Prietenii mascultă cu plăcere când vorbesc.

Auzinduți părerea s-a răzgândit.

Rețineți!

Formele scurte ale pronumelor personale se scriu cu cratimă când se rostesc în aceeași silabă cu alte cuvinte sau cu începutul ori cu sfârșitul altor cuvinte.

Exemplu: m-ai văzut

m-ascultă

auzindu-ți

4. Alcătuiți propoziții cu următoarele grupuri de verbe și pronume:

ne-a dat, să-i aducă, primitu-ne-a, văzându-te-am, auzindu-l, privitu-m-ai, m-ai ajutat, admirând-o, muștrându-le.

5. Alcătuiți propoziții cu:

neam/ne-am, căi/că-i, ia/i-a, ție/ți-e, mie/mi-e.

6. Analizați cuvântul „i” din următoarele propoziții:

Cartea-i pe masă.

I-am dat acest caiet.

Test – Pronumele personal

1. Subliniați pronumele personale din textul de mai jos și analizați-le precizând persoana, genul (acolo unde este cazul), numărul și funcția lor în propoziție.

„El zise:

- Știi ce, mamă, eu aș vrea să mă însor.
- Bine, măicuță, bine! Ai găsit tu o fată bună?
- Ea e găsită, mamă!
- O știu și eu?
- O știți și voi. Ea este fata din casă.”

(după Petre Ispirescu – „Sarea în bucate”)

2. Alcătuiți trei propoziții în care să folosiți următoarele pronume personale: *mă, ne, vă, le, dânsul*.

3. Formulați trei propoziții în care pronumele personal „ele” să îndeplinească, pe rând, funcția de: subiect, nume predicativ, parte secundară de propoziție care determină un verb.

4. Subliniați pronumele personale de politețe din următoarea enumerare:

dânsa, dumneaei, vouă, dumneavoastră, mata, dâșii.

5. Numeralul

Să ne reamintim!

1. Citiți și transcrieți propozițiile. Subliniați numeralele:

Doi este număr par.

Trei brazi cresc în fața casei.

Mihai a sosit al doilea.

Rețineți!

Partea de vorbire care exprimă un număr, numărul obiectelor sau ordinea obiectelor numărate se numește **numeral**.

Exemplu: doi, trei, al doilea

2. a) Subliniați numeralele din următorul text:

La cercul de matematică participă doisprezece copii: șapte băieți și cinci fete.

Li se cere să rezolve următoarea problemă:

La suma numerelor o sută douăzeci și trei și patru sute treizeci și unu adăugați diferența numerelor cincizeci și opt și șaisprezece.

Cristi a rezolvat problema primul, iar Maria a doua.

b) Completați tabelul:

Numerele care exprimă un număr	Numerele care exprimă numărul obiectelor	Numerele care exprimă ordinea obiectelor numărate

3. Alcătuiți propoziții cu numerele: *al nouălea, al cincilea, al șaselea.*

4. Alcătuiți două propoziții în care să folosiți numerele care exprimă numărul și două propoziții în care să folosiți numerele care exprimă ordinea obiectelor numărate.

Pronunțarea și scrierea corectă a numeralului

Atenție!

- Numerele de la **unu la zece** precum și **suta , mia, milionul, miliardul** sunt numerele simple pentru că sunt formate dintr-un singur cuvânt.
- Numerele de la **unsprezece** la **nouăsprezece**, precum și cele din **zeci întregi** sunt numerele compuse, dar se scriu într-un cuvânt (un + spre + zece – unsprezece)
- Restul numeralelor se formează din cuvinte separate.

1. Scrieți cu litere următoarele numerale: 6, 13, 20, 62, 30, 18, 137, 1, 481, 1239.

2. Alcătuiți propoziții cu următoarele numerale: *paisprezece*, *șaisprezece*, *șaptesprezece*, *optsprezece*. Explicați cum s-au format acestea.

Rețineți!

Numeralele care exprimă ordinea au forme diferite după gen: *întâiul – întâia*, *primul – prima*.

3. Schimbați genul următoarelor numerale: *al doilea*, *a cincea*, *a opta*, *al patrulea*, *al unsprezecelea*.

4. Scrieți numeralele care arată ordinea corespunzătoare următoarelor numere: 3, 7, 9, 30, 40 pentru ambele genuri:

Exemplu: *al cincizecilea – a cincizecea*

Atenție!

Numeralele **unu**, **doi**, **doisprezece** își schimbă forma în funcție de gen: *unu – una*, *doi – două*, *doisprezece – douăsprezece*.

Exemplu: A plecat **unu** și au venit **doi**.

A cântat **una** și au recitat **două**.

5. Tăiați forma greșită:

a) Doisprezece/ Douăsprezece fete sunt în echipa de gimnastică.
Două/Doi băieți l-au ajutat pe bătrân.
A învățat numai al treilea/a treia strofă.

b) Al optsprezecelea/Al optsprezecelea rând este plin de spectatori.

El este al paisprezecelea/patrusprezecelea din clasă.

Eu sunt elev în clasa întâia/întâi.

Am luat al douăzecilea/douăzecelea examenul.

Rețineți!

De la douăzeci în sus, numeralul care exprimă numărul se leagă prin cuvântul „de” de substantivul pe care îl însoțește.

6. Subliniați forma corectă:

douăzeci mașini – douăzeci de mașini

treizeci și patru cărți – treizeci și patru de cărți

patruzeci și cinci biciclete – patruzeci și cinci de biciclete

Funcțiile numeralului în propoziție

1. Identificați numeralele:

Trei joacă baschet.

Al doilea m-a impresionat.

Cărțile sunt ale celor trei.

Laudele sunt pentru al doilea.

Aceasta este clasa a patra.

Patru bicicliști au concurat pentru podium.

L-am văzut pe al treilea.

I-am urmărit pe cei trei.

Rețineți!

În propoziție, numeralul îndeplinește funcția de:

- **subiect:** *trei, al doilea*
- **nume predicativ:** *ale celor trei, pentru al doilea*
- **parte secundară de propoziție care determină un substantiv (atribut) :** *a patra, patru*
- **parte secundară de propoziție care determină un verb (complement):** *pe al treilea, pe trei*

2. Identificați numeralele din propozițiile următoare și precizați funcțiile acestora:

Am primit în dar zece garoafe.

L-am așteptat pe al doilea.

Florile sunt de la al patrulea.
Este ora douăzeci și unu.
Cinci mi-au apreciat răspunsul.

3. Alcătuiți propoziții în care numeralul „șapte” să îndeplinească, pe rând, funcția de:

- parte secundară de propoziție care determină un verb;
- nume predicativ;
- parte secundară de propoziție care determină un substantiv.

4. Formulați propoziții în care cuvântul „nouă” să fie, pe rând: numeral, adjectiv, pronume.

5. Alcătuiți o compunere cu titlul „La Grădina Zoologică”. Folosiți cât mai multe numerale.

Test – Numeralul

1. Subliniați numeralele din textul următor:

„În ziua dintâi, doi vânători pieiră. A doua și a treia zi mai căzura cinci și se răniră doi. A doua zi căzu împușcat însuși comandantul artileriei leșești, dar mai pieiră trei moldoveni.”

(C. Negruzzi – „Sobieski și românii”)

2. Scrieți cu litere următoarele perechi de numere:

- 14 -
- 60 -
- 18 -
- 463 -
- 1617 -

3. Alcătuiți propoziții cu următoarele perechi de numerale:

- a cincea / al cincilea
- a șaisprezecea / al șaisprezecelea

4. Barați forma incorectă:

al cincizecilea / al cincizecelea participant
primii / primi vestitori
clasa întâi / întâia
treizeci și cinci de / treizeci și cinci copii

5. Formulați propoziții în care numeralul „trei” să îndeplinească, pe rând, funcția de: subiect, nume predicativ, parte secundară de propoziție care determină un verb, parte secundară de propoziție care determină un substantiv.

6. Propoziția

1. Transcrieți următoarele propoziții. Subliniați predicatul:
Bunica spune o poveste interesantă.
Se zăresc în depărtare munții.
Ce frumoasă este Dana!
Păsările au plecat în țările calde?

Rețineți!

Propoziția este o comunicare cu un singur predicat.

Propozițiile pot fi:

- **simple** : formate numai din părți principale de propoziție
(ambele părți principale sau numai una)

Exemplu: Elevii citesc. (S + P)

Ninge. (P)

- **dezvoltate**: care conțin, pe lângă părți principale de propoziție și părți secundare de propoziție

Exemplu: Iarna ninge.

Elevii citesc cu atenție lecția.

2. Uniți subiectele cu predicatul potrivit, apoi transformați propozițiile simple obținute în propoziții dezvoltate:

Copiii ciripesc

Păsărelele zburdă

Mieii

aleargă

3. Scrieți o propoziție dezvoltată folosind următoarele cuvinte: *poftă, felie, a mâncat, cu, tort, de, o, Elena*. Transformați propoziția dezvoltată în propoziție simplă.

Atenție!

Propoziția cu subiect multiplu și/sau predicat nominal este propoziție simplă.

S.m.

P.v.

Exemplu: **Ion, Maria și Costel** cântă.

S

P.n.

Hainele **sunt curate**.

S. m.

P.n.

București, Pitești și Slatina sunt orașe.

4. Transformați propozițiile date în propoziții interogative și exclamative:

Model: Sorin cântă la pian.

Sorin cântă la pian?

Sorine, cântă la pian!

Ileana ascultă muzică.

Maria învață lecția.

Bunicul citește ziarul.

7. PĂRȚILE PRINCIPALE DE PROPOZIȚIE

Predicatul verbal și nominal

1. Transcrieți următoarele propoziții. Subliniați predicatele verbale cu o linie și predicatele nominale cu două linii:

Lizuca și Patrocle merg în duminică.

La fereastra ei ciripește o rândunică.

Noi suntem la bunici.

În ogradă sunt multe păsări.

Catalogul este pe catedră.
Acel elev este curajos.

Rețineți!

Predicatul este partea principală de propoziție care arată *ce face*, *ce este*, *cine este*, *cum este* subiectul.

Predicatul poate fi:

- **verbal**: exprimat prin verb (răspunde la întrebările: „ce se spune despre subiect?” sau „ce face?”)

Exemplu: merg, ciripește, sunt, suntem, este

- **nominal**: format din verbul „a fi” și un nume predicativ

Exemplu: este curajos

Numele predicativ poate fi exprimat prin:

- **adjectiv**: Acest băiat *este sârguincios*.
- **substantiv**: Noi *suntem prietene*.
- **pronume**: Colegul meu *este el*.
- **numeral**: Ei *sunt doi*.
- **verb**: Datoria noastră *este de a învăța*.

2. Subliniați predicatul și specificați prin ce sunt exprimate:

a) „Demult, trăia într-un sat un împletitor de nuiete. Trudea cu trageri de inimă la meșteșugul său și trăia mulțumit alături de nevasta sa.”

(„O poveste cu tâlc” – poveste populară)

b) „Era deosebit de frații și surorile lui. Părul acestora trăda de pe acum nuanța aceea roșcată, moștenită de la mama lor lupoaică; numai el semăna cu tatăl. Din tot culcușul, el era singurul puiut cenușiu.”

(Jack London – „Colț Alb”)

3. Alcătuiți propoziții cu următoarele predicte verbale: *vom asculta*, *ai*, *a fost*, *terminase*, *începeam*.

4. Formulați propoziții în care verbul „a fi” să îndeplinească funcția de predicat verbal sau să intre în alcătuirea predicatului nominal.

5. Alcătuiți propoziții în care predicatul „citește” și „desenează” să fie la începutul propoziției, în interior și la sfârșitul acesteia.

6. Alcătuiți propoziții în care predicatul nominal să fie format din verbul „a fi” și numele predicative să fie exprimate prin:

- substantivele: *electrician, țară*

- adjectivele: *leneș, vesel*

- numeralul: *al cincilea*

- pronumele: *el*

7. Alcătuiți propoziții cu predicate exprimate prin verbe la:

a) timpul prezent, persoana a II-a, numărul singular;

b) timpul trecut, persoana a III-a, numărul plural;

c) timpul viitor, persoana I, numărul plural.

8. Alcătuiți patru propoziții în care predicatul verbal să fie exprimat prin verbul „a fi” la toate formele timpului trecut.

9. Analizați predicatul din textele următoare:

a) „Eram la Iași într-o zi și așteptam în Piața Unirii pe uncheșul meu Vichenție. Mă așezai la o masă în fața unei berării (...) Mă întrebam de ce se îmbulzește atâta lume, când aud zvonul unei muzici militare și încep a trece trupe, în pas cadențat.”

(Mihail Sadoveanu – „Drapelul”)

b) „Și acum, săraca fetiță mergea desculță, și piciorușele ei erau vinete de frig. Ducea într-un șorț vechi o mulțime de cutii de chibrituri și o cutie o ținea în mână. Toată ziua umblase așa și nu-i dăduse nimeni nici măcar un bănuț. Și-acum era ostentivă, flămândă și pe jumătate înghețată de frig.”

(H. Ch. Andersen – „Fetița cu chibriturile”)

Test – Predicatul verbal și nominal

1. Subliniați predicatul din textul:

„După ce am făcut patru grămăjoare, am scos cutia cu lemnușe din buzunar și am aprins întâia căpiță și, de la ea, pe celelalte . Bătea vântul și buruienile ardeau trosnind cu mare flacără. Pe lângă gard erau cotoare groase și dese de urzici.”

(I. Agârbiceanu – „Focul”)

2. Analizați predicatul din propozițiile următoare:

În vacanță vom merge la munte.

În sudul țării sunt câmpii întinse.

El este prietenul meu.

3. Alcătuiți propoziții după schemele:

S/s + P/v + P.s./s

P.v./v + P.s./s + P.s./adj.

S/p + P/v n

4. Alcătuiți un scurt text în care să aveți predicatul verbal și nominal. Dați-i un titlu!

Subiectul

1. Transcrieți propozițiile și subliniați subiectele:

Azor este un cățel curajos.

Se apropie toamna cea bogată.

A câștigat el.

Tu și Mihai ștergeți tabla.

Ion, Alin și Cosmin sunt elevi în clasa a IV-a B.

Stiloul, guma și creionul sunt în penar.

Rețineți!

Subiectul este partea principală de propoziție despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului. Răspunde la întrebările: "cine?", „ce?” sau „despre cine este vorba în propoziție?”

Subiectul poate fi:

- *exprimat* (apare în propoziție):
 - simplu: *Azor, toamna, el;*
 - multiplu: *tu și Mihai; Ion, Alin și Cosmin;*
stiloul, guma și creionul
- *neexprimat* (nu apare în propoziție):
 - inclus (se deduce din persoana și numărul verbului cu funcție de predicat – pers. I, a II-a)

Exemplu: Vin la spectacol. (*Cine? – eu*)

Mergi la școală. (*Cine? – tu*)

- subînțeles (a fost prezentat într-o propoziție anterioară și nu se mai reia – pers. a III-a)

Exemplu: Maria nu vine. Este răcită. (*Cine este răcită? – Maria*)

Subiectul poate fi exprimat prin:

- **substantiv** – comun: *Pixul* este pe bancă.
 - propriu: *Dan* ascultă la radio.
- **pronume**: - personal: *Voi* veniți în vizită la bunici.
 - personal de politețe: *Dumneata* aștepți trenul.
- **numeral**: *Doi* s-au așezat pe banca din față.

Atenție!

Când predicatele sunt exprimate prin verbe care redau fenomene ale naturii, propozițiile nu au subiect.

Exemplu: Ninge cu fulgi mari.

2. Subliniați subiectele simple cu o linie și pe cele multiple cu două linii și precizați prin ce sunt exprimate:

Ei sosesc mâine.

S-a spart geamul.
Dumneai dă mâncare porumbeilor.
Cei trei sunt de nădejde.
Eu și Radu vor juca fotbal.
Maria și Ioana vor ajunge la timp.

3. Alcătuiți trei propoziții în care cuvântul „ei” să fie subiect și să se găsească, pe rând, la începutul, în interiorul și la sfârșitul propoziției.

4. Formulați o propoziție în care cuvântul „Elena” să fie subiect, apoi transformați propoziția obținută astfel încât cuvântul „Elena” să nu mai fie subiect.

5. Dați exemplu de propoziții în care subiectul multiplu să fie exprimat prin:

- două substantive comune;
- pronume personal + substantiv propriu;
- pronume personal + pronume personal de politețe.

6. Subliniați predicatele din propozițiile următoare. Notați în dreptul fiecăreia, între paranteze, subiectul inclus:

Model: - Ai terminat lecțiile? (tu)

Venim pe la voi duminică.
Te sun mâine.
Seara vă uitați la televizor.
Ai adormit cu gândul la excursie.

7. Construiți propoziții fără subiecte cu ajutorul următoarelor verbe care să îndeplinească funcția de predicat:

a tuna, a ninge, a fulgera, a ploua.

8. Alcătuiți propoziții dezvoltate în care subiectul să fie exprimat prin:

- substantiv comun;
- pronume personal;

- pronume personal de politețe;
- numeral.

Atenție!

Cuvintele care arată o strigare, fiind despărțite prin virgulă de restul propoziției, nu sunt subiecte.

- Exemplu: - Mariana, să-mi aduci cartea!
- Mergi cu noi la film, Ioana?

9. Analizați subiectele și predicatelor din textul următor:

„- Prometeu ceruse, în repetate rânduri, focul, să-l dea și oamenilor săi. Zeus îl amâna cu vorba de azi pe mâine și poimâine.

Acum după-ntâmplarea asta, s-a dus la el încă o dată și l-a rugat:

- Oamenii trăiesc greu. Îndură frig, îndură beznă.”

(Al. Mitru – „Legendele Olimpului”)

Acordul predicatului cu subiectul

1. Citiți propozițiile următoare. Subliniați predicatelor cu două linii și subiectele cu o linie. Observați cum s-a făcut acordul.

Eu și Mihai vizităm expoziția.

Elevii închid cărțile.

Pe Fram îl așteptau spectatorii cu nerăbdare.

Băiatul este silitor.

Ion și Maria au cumpărat un disc.

Rețineți!

- Predicatul verbal se acordă cu subiectul în persoană și număr.
- Numele predicativ se acordă cu subiectul în gen și număr.
- Între subiect și predicat nu se pune virgulă.

2. Realizați acordul între părțile principale de propoziție:

- Unde (a petrece) voi vacanța?
Marius (a recita) o poezie.
Eu și Daniel (a merge) la meci.
Noi (a vizita) Grădina Botanică.

3. Corecțiți greșelile din următoarele enunțuri:

Cauzele interne și externe a dus la pierderea războiului.

Un elev sânguincios și unul leneș nu poate obține aceleași rezultate.

Prezentatorul și prezentatoarea acestei emisiuni știe să capteze atenția publicului.

Erau să te îneci.

Test – Subiectul

1. Subliniați subiectele și analizați-le:

Cântecul păsărilor răsună în depărtare.

Circulă mașinile.

Dimineața cântă cocoșul.

Alin și Marius sunt prieteni buni.

2. Alcătuiți trei propoziții în care subiectul „copii” să se afle, pe rând, la începutul, în interiorul și la sfârșitul propoziției.

3. Uniți cuvintele din coloanele de mai jos pentru a forma propoziții. Subliniați subiectele și predicatoarele:

Telefonul

Vrăbiuțele

Mama

și-au făcut cuibul.

spală rufe.

sună.

4. Formulați propoziții în care subiectul să fie exprimat prin următoarele părți de vorbire:

- substantiv;

- numeral;

- pronume.

5. Tăiați propoziția scrisă greșit în fiecare dintre perechi:

Ioana și Andreea se duce în parc.

Ioana și Andreea se duc în parc.

În noapte se zăreau siluetele unor oameni.

În noapte se zărea siluetele unor oameni.

8. Părțile secundare de propoziție

Atributul

Să ne reamintim!

1. Subliniați predicatele și subiectele, precum și părțile secundare de propoziție care determină un substantiv:

Păsările călătoare au plecat în țările calde.

Echipele de fotbal au plecat la stadion.

Melodioasele glasuri răsunau în depărtări.

În colivie sunt două vrăbiuțe.

Compunerea Elenei a fost apreciată de toți colegii.

Rețineți!

Partea secundară de propoziție care determină un substantiv se numește **atribut**.

Exemplu: călătoare, calde, de fotbal, mlădioasele, două, Elenei

Atributul răspunde la întrebările: *care?, ce fel de?, câți?, câte?, al, a, ai, ale cui?*

Atributul poate fi exprimat prin:

- **substantiv:** a) comun: Notele *elevilor* au adus mulțumire în sufletele părinților
b) propriu: Apele *Mureșului* sunt învolburate.
- **pronume:** a) personal: Fotografia *cu tine* o păstrez ca amintire.
b) personal de politețe: Mă interesează părerea *dumitale*.

- **adjectiv:** Dacii au purtat războaie *crâncene* cu romanii.
- **numeral:** *Trei* copii traversează strada.
Eleva din banca *a doua* a răspuns la lecție.

Atenție!

Atributul poate determina și un pronume (înlocuitor al substantivului).

Ex.: Ei, *părinții*, ne-au dat sfaturi bune. (care?)

2. Transcrieți textul următor. Subliniați cu o linie atributele și indicați pentru fiecare, printr-o săgeată, substantivul pe care-l determină.

„Ei merseseră ziua întreagă pe un drum de țară și, mai cu vorbe, mai cu glume, iată că soarele se ascunde după un deal și noaptea îi apucă pe cei doi călători în mijlocul drumului, departe de satul la care gândeau că vor ajunge.”

(I.L. Caragiale – „Norocul și mintea”)

3. Găsiți cel puțin patru atribute potrivite pentru substantivele:

eroi
rechizite
câmpie
arbori
plaiuri
locuitori

4. Subliniați cu o linie atributele. Precizați părțile de vorbire prin care acestea sunt exprimate:

„Trei zile și trei nopți bătuseră vânturi sunătoare de la miazăzi, pământul se zbicise, și-n dumbrăvioara de la marginea satului, la malul Siretului, începuseră să înflorească galben cornii.”

(Mihail Sadoveanu – „Un om năcăjit”)

5. Alcătuiți propoziții în care atributele care determină substantivul „țară” să fie exprimate prin toate părțile de vorbire învățate.
6. Alcătuiți o compunere cu titlul „Prietenul meu/ Prietena mea”. Folosiți cât mai multe atribute.

Test – Atributul

1. Subliniați atributele din textul de mai jos și analizați-le:

„Dorm încă vietățile pământului. (...) În aer e o răcoare dulce și un miros sănătos de câmp și de pădure. Pământul doarme încă în lumina umedă și nehotărâtă a dimineții.”

(Al. Vlahuță – „Răsărit de soare”)

2. Alcătuiți propoziții în care următoarele cuvinte să fie atribute:
cu ghiocei, despre ghiocei, ghiocelului, ghioceilor.

3. Formulați propoziții după schemele:

S/s + A/adj. + P/v + P.s./s

A/n + S/s + P/v + P.s.s

4. Alcătuiți un text cu titlul „Familia mea”, în care să folosiți atribute exprimate prin substantive, adjective și numerale.

Complementul

1. Transcrieți propozițiile următoare și subliniați părțile de propoziție care determină verbe:

L-am văzut pe Doru.

Ioana a rezolvat exercițiul.

El s-a așezat pe canapea.

Noi scriem despre primăvară.

I-am spus mamei de lucrare.

Dana scrie seara.

Rețineți!

Complementul este partea secundară de propoziție care determină un verb. El răspunde la întrebările : „pe cine?”, „ce?”, „unde?”, „cum?”, „despre cine?”, „despre ce?”, „pentru cine?”, „pentru ce?”, „cui?” etc.

Complementul poate fi exprimat prin:

- **substantiv**: - comun: Vorbim *despre vacanță*.
- propriu: Merg cu *Andra* la film.
- **pronume**: - personal: Am auzit *de el*.
- personal de politețe: L-am auzit *pe dumnealui*.
- **alte părți de vorbire**: Cântă *frumos*.

2. Subliniați complementele din propozițiile următoare și scrieți în dreptul fiecărui complement, între paranteze, întrebările la care răspunde:

Model: Noi vom vizita peștera. (ce?)

Eu și fratele meu plecăm la bunici.

La școală învățăm tot timpul.

Nescoțând cartea în dulap, am uitat de ea.

Neștiind lecția, am luat notă mică.

3. Alcătuiți propoziții în care complementele să determine următoarele verbe: *am cântat, vom desena, ați mers*.

4. Formulați propoziții în care cuvintele date să îndeplinească funcția de complement:

la masă, pe voi, despre dumneata, pe cei trei, cu Marius, în oraș.

5. Alcătuiți propoziții în care pronumele personal „el” să răspundă la întrebările : „cu cine?”, „pentru cine?”, „despre cine?”, „pe cine?”.

6. Analizați complementele din textul următor:

„Mă întorsei către lecțiile mele chinuite, la paginile înnegrite, scrijelite cu unghia. Nu știu ce lumină a trecut din soarele primăverii în ochii mei (...). Acum cu bătaie de inimă, înțelegeam că am găsit cheia care deschide taina citirii.”

(M. Sadoveanu – „Cheia”)

7. Alcătuiți câte două propoziții în care complementele să se găsească înainte și după verb.

8. Găsiți complemente care să răspundă la întrebările: „unde?”, „când?”, „cum?” și alcătuiți cu acestea propoziții.

9. Alcătuiți propoziții în care substantivele „floare”, „carte” să îndeplinească, pe rând, funcțiile de:

- subiect;
- atribut;
- complement;
- nume predicativ.

Test – Complementul

1. Subliniați complementele din textul următor și analizați-le:

„Doar pe coastă, la urcuș,
Din căsuța lui de humă
A ieșit un greieruș,
Și pe-aripi pudrat cu brumă.”

(George Topârceanu – „Balada unui greier mic”)

2. Se dau următoarele verbe: *învață*, *admiră*, *aleargă*. Scrieți complementele pe lângă aceste verbe.

3. Alcătuiți propoziții în care complementele să fie exprimate prin următoarele părți de vorbire: substantiv, pronume, numeral.

4. Scrieți întrebările și funcțiile sintactice pe care le are în propozițiile următoare cuvântul „fată”.

Fetei i-am înapoiat cartea.
Fata aceea este colega mea.
Am auzit-o vorbind **despre fata** aceasta.
Părul cârlionțat **al fetei** îi atârna pe umeri.
Mergem în vizită **la fata** aceea.

RECAPITULARE FINALĂ

1. Părți de vorbire

1. Completând spațiile punctate veți afla părțile de vorbire învățate:
- Partea de vorbire care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii, însușiri, stări sufletești se numește
 - este partea de vorbire care exprimă o însușire a unui obiect.
 - este partea de vorbire care exprimă acțiunea, starea, existența.
 - Partea de vorbire care ține locul unui substantiv se numește
 - este partea de vorbire care exprimă un număr, numărul obiectelor, ordinea obiectelor.

2. Completați schema:

Părți de vorbire: -
-
-
-
-

3. Transcrieți textul următor. Subliniați cu o linie continuă substantivele și cu o linie șerpuită adjectivele.

„Casian Alexandra are șorț negru, de sub care nu i se mai văd genunchii, ciorapi lungi, prinși cu gumă de pieptăraș, și guler de pichet alb, care-o supără puțin, cum o supără și cozile împletite prea strâns, care-i trag ochii spre tâmpile ca la chinezoaice. Stă cuminte cu mâinile pe pupitru, și i-e rușine că o cheamă Luchi, ca pe căței ...”

(Otilia Cazimir – „A murit Luchi ...”)

4. Scrieți cuvintele cu sens opus următoarelor:

negru, lungi, puțin, împletite.

5. Alcătuiți o propoziție în care cuvântul „negru” (la numărul plural) să fie substantiv.

6. Construiți propoziții în care substantivul „șorț” să fie, pe rând, subiect, nume predicativ, atribut, complement.

7. Subliniați cu o linie pronumele și cu două linii numeralele din următoarele propoziții:

Noi suntem primii în clasă.

Ei au participat la al doilea concurs.

Trei băieți erau la ștrand.

8. Alcătuiți două propoziții în care cuvântul „mie” să fie, pe rând, pronume și numeral.

9. Subliniați verbele din textul următor și analizați-le:

„Dar Luchi nu mai este nicăieri. În locul ei, o școlăriță cuminte clipește mărunțul și-și înghite lacrimile care au, pentru întâia oară, un gust de cenușă ...”

(Otilia Cazimir – „A murit Luchi ...”)

10. Alcătuiți propoziții în care cuvântul „nouă” să fie, pe rând, adjectiv, pronume și numeral.

2. Părți de propoziție

1. Completați spațiile punctate:

Părți de propoziție :

- principale:

-

-

- secundare:

-

-

2. Recunoașteți părțile principale și părțile secundare din propozițiile următoare și scrieți între paranteze întrebările la care răspund:

Într-un sat trăia o fetiță foarte frumoasă.

S

P

C

A

Biata mamă muncea la moșie.

S

P

C

A

3. Formulați propoziții în care subiectul să fie exprimat prin:

- substantiv propriu;
- pronume personal de politețe;
- numeral.

4. Alcătuiți două propoziții simple formate din: predicat nominal și subiect multiplu (format din pronume personal și substantiv propriu).

BIBLIOGRAFIE:

Avram, Mioara – *Gramatica pentru toți*, București, Ed. Humanitas, 1997

Popescu, Ștefania – *Gramatica practică a limbii române*, București, ed. TEDIT F.Z.H., 2001